

แนวทางพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม

Guidelines for Developing the Potential of Ban Na Thon Community-Based Tourism, That Phanom District, Nakhon Phanom Province

สุภัทรา เขียวศรี^{1*}, โอชัยญา บัวธรรม², นันทนา ลาภวิเศษชัย³ และลินจง โพชาริ⁴
Supratra Khiaosri^{1*}, Ochanya Buatham², Nantana Lapvisadchai³, and Linjong Pocharee⁴

Received 24 Mar 2025 Revised 18 May 2025 Accepted 7 Jun 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม 2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อสอบถามความคิดเห็นและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาถ่อน จำนวน 15 คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนมีจุดแข็ง ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนเผ่าไทกวน แต่มีจุดอ่อนคือ ที่พักไม่เพียงพอ ขาดการประชาสัมพันธ์ และบุคลากรรุ่นใหม่ด้านการบริหารท่องเที่ยว ส่วนโอกาสภาครัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ขณะที่อุปสรรค คือ การแข่งขันจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นในตัวจังหวัด ผลกระทบจากฤดูกาล และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป ในส่วนของการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบ้านนาถ่อนนั้น ชุมชนบ้านนาถ่อนมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ ส่วนการเดินทางเข้าถึงสะดวก ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมหลัก มีกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความหลากหลาย อาทิเช่น การตีเหล็กโบราณ การทอผ้า จักสาน การทำเกลือสินเธาว์ การนวดสมุนไพร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการทำอาหารพื้นถิ่น อีกทั้งชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาถ่อน จังหวัดนครพนม โดยเน้นการยกระดับสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน อาทิ ห้องน้ำสาธารณะ ร้านอาหาร ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และเส้นทางจักรยาน ควบคู่กับการส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น ประเพณีท้องถิ่น การประกวดอาหาร และการแสดงดนตรีพื้นบ้าน พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล และจัดอบรมให้แก่คนในชุมชนด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนบ้านนาถ่อน จังหวัดนครพนม

¹ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จ.มหาสารคาม 44000
Ph.D student in Tourism and Hotel Management Program, Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand, 44000

*Corresponding author email: supratra.no@gmail.com

²⁻⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Lecturer of Ph.D. Tourism and Hotel Management Program, Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand, 44000

Abstract

This research aims to: 1) analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and threats (SWOT analysis) of Ban Na Thon Community, That Phanom District, Nakhon Phanom Province, and 2) examine the tourism potential of the community. This is a qualitative study employing semi-structured interviews to collect data from 15 tourists who had previously visited Ban Na Thon Community. Participants were selected using purposive sampling. The findings revealed that the community's strengths lie in its rich cultural heritage, local traditions, and indigenous wisdom of the Tai-Kuan ethnic group. However, weaknesses include insufficient accommodation, limited promotional efforts, and a lack of younger generations engaged in tourism management. Opportunities include strong government support for community-based cultural tourism and the use of modern digital technology. Threats involve competition from other tourist destinations within the province, seasonal impacts, and changing tourist behaviors. In terms of tourism potential, Ban Na Thon Community offers distinctive cultural and natural attractions, with convenient access via a main transportation route. The community provides a wide range of tourism activities such as traditional blacksmithing, weaving, basketry, rock salt production, herbal massage, agrotourism, and local culinary experiences. Additionally, the community plays a vital role in preserving and transmitting local culture, offering immersive learning experiences about local lifestyles. The study suggests that the development of Ban Na Thon as a sustainable tourism destination should focus on enhancing local facilities-such as public restrooms, restaurants, accommodations, visitor centers, and bicycle paths-while promoting tourism activities that reflect local identity. Moreover, digital marketing efforts should be strengthened, and community members should be trained in tourism management to build long-term capacity and resilience for sustainable tourism development.

Keywords: Tourism attraction potential, Ban Na Thon community, Nakhon Phanom Province

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและชุมชน โดยแนวโน้มการท่องเที่ยวไทยแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวสนใจสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ม.ป.ป.) จึงทำให้ภาครัฐให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างมาก และมีการจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561- 2565 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในระดับชุมชนเป็นหลักเพื่อให้เกิดการกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) และสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) หมายเหตุที่ 2 กลยุทธ์ที่ 2.3 สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเน้นอนุรักษ์วัฒนธรรม พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสร้างรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism - CBT) เป็นแนวทางที่เน้นความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยให้ชุมชนมีบทบาทหลักในการกำหนดทิศทางและบริหารจัดการ เพื่อสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน พร้อมทั้งอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จอหอ, 2556; Ahebwa & Duim, 2013) ชุมชนใช้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า พร้อมส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ (ชมพู่ โกติรัมย์ และสุปัญญา จันทรเพ็ญศรี, 2565) และในปีพ.ศ.2563 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ผลักดันโครงการ “เล่าเรื่องภูมิใจ ชุมชนไทย ชุมชนเท่” เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวชุมชน และสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชน โดยมี 16 ชุมชนต้นแบบ รวมถึง ชุมชนบ้าน นาถ่อน จังหวัดนครพนม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563)

จังหวัดนครพนมเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนอย่างโดดเด่น ผ่านการพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมดั้งเดิม อีกทั้งยังมีโครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการบริการ และสินค้าทางการท่องเที่ยว ในกิจกรรมพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน “ต้องเที่ยว (Unseen)” จังหวัดนครพนม (แนวหน้า, 2566) นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาจังหวัดนครพนม พ.ศ.2566-2570 เน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานบริการ รวมถึงส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนา เพื่อมอบประสบการณ์ทางวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและดูแลทรัพยากรในพื้นที่ อีกทั้งยังมีโครงการส่งเสริมและยกระดับงานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น พร้อมขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนควบคู่กับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2568)

ชุมชนบ้านนาถ่อนหรือชุมชนไทกวน จังหวัดนครพนม เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีรากฐานยาวนานกว่า 100 ปี ได้รับการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมจากชนเผ่าไทกวน ได้แก่ ศาลปู่ตาแสง และศาลปู่ตา ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญทางจิตวิญญาณของชุมชน นอกจากนี้ ยังมีภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น การทอผ้าซิดพื้นบ้าน การทำเครื่องจักรสาน การทำพานบายศรี ชั่นหมากเบง ทำอาหารเกษตรอินทรีย์ ผักพืชปลอดสารพิษ และการตีมีดพร้าสวยงามที่สร้างชื่อเสียงและรายได้ให้กับชุมชน อีกทั้งยังมีวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นที่น่าสนใจ เช่น ต้มไก่ลาด บ้านนาขาไบหม่อน แจ่วหนั่งเค็ม อ่อมซี่เหล็กใส่หนั่งเค็ม แกงช่อน ลาบเทา เป็นต้น (สำนักงานจังหวัดนครพนม, ม.ป.ป.) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจเลือกศึกษาชุมชนบ้านนาถ่อน เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสุขภาพ การศึกษาในครั้งนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาถ่อนให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน และเสริมสร้างความยั่งยืนให้แก่ชุมชนในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนจะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการในด้านการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในด้านการจัดการทรัพยากร การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความสนใจของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ รวมถึงการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านบุคลากร ความรู้

ทักษะ และโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก และการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งยังต้องการการพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อยกระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนและสร้างประโยชน์อย่างแท้จริงต่อท้องถิ่น

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนศักยภาพของชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวยังพื้นที่ดังกล่าว เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และแนวโน้มพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน ผ่านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยไม่ละเลยการอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าของชุมชน นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่ได้จะมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ เพื่อให้การท่องเที่ยวสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
3. เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

ความหมายของการวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT เป็นเทคนิคสำคัญที่ใช้ประเมินสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาองค์กรและวางแผนเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้ SWOT Analysis ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน และกำหนดแนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ในแต่ละด้าน เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก และการอนุรักษ์ทรัพยากร ในท้องถิ่น ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถวางแผนและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ทวีป ศิริรัตน์ (2544) กล่าวว่า การนำเอา (Strength) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threat) มากำหนดเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ในการวางแผน ซึ่งเมื่อนำมา ปรับใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยนำไปปรับใช้เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชน ทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ ของชุมชนโดยในแต่ละด้านนั้น มีความหมายโดยสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. จุดแข็ง (Strength) หมายถึง เป็นการพิจารณาปัจจัยภายในชุมชน โดยการประเมินข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นของทรัพยากรของชุมชน ที่คาดว่าจะสนับสนุนให้การจัดการท่องเที่ยว บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งจะพิจารณาจากตัวแปรด้านต่างๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากร ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น

2. จุดอ่อน (Weakness) หมายถึง เป็นการพิจารณาปัจจัยภายในชุมชน โดยการประเมินข้อเสียเปรียบหรือจุดด้อยของทรัพยากรชุมชน ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคที่ขัดขวาง มิให้การจัดการท่องเที่ยวบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ พิจารณาตัวแปรเช่นเดียวกับจุดแข็ง

3. โอกาส (Opportunity) หมายถึง เป็นการพิจารณาปัจจัยภายนอกชุมชน โดยการประเมินโอกาสหรือเงื่อนไขที่คาดว่าจะเอื้ออำนวยต่อการจัดการท่องเที่ยวให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี เป็นต้น

4. อุปสรรค (Threat) หมายถึง เป็นการพิจารณาปัจจัยภายนอกชุมชน โดยการ ประเมินอุปสรรคหรือเงื่อนไขที่ขัดขวางการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งจะพิจารณาจากตัวแปร ด้านต่างๆ เช่นเดียวกับโอกาส

จากการศึกษา Humphrey (2005) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร จากการกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนของสภาพแวดล้อม ภายในโอกาสและอุปสรรคของสภาพแวดล้อมภายนอก รวมถึงผลกระทบจากปัจจัยเหล่านี้ ต่อการทำงาน ขององค์การ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment Analysis) คือ การวิเคราะห์จุด แข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง เป็นการวิเคราะห์จุดเด่นหรือจุดแข็งภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ เช่น ผลิตภัณฑ์ บุคลากร ภาพลักษณ์ ชื่อเสียงขององค์การ

1.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน เป็นการวิเคราะห์ข้อเสียหรือจุดอ่อนที่เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่อง ภายในองค์กรที่เสียเปรียบคู่แข่ง ซึ่งต้องหาวิธีการแก้ปัญหาเหล่านั้นเพื่อให้จุดอ่อนกลายเป็นจุดแข็ง และนำองค์กรไปสู่วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น ปัญหาการปฏิบัติงาน ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ

2. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment Analysis) คือ การวิเคราะห์ โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) โดยใช้ PEST analysis อันประกอบด้วย ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) ปัจจัย ด้านสังคมวัฒนธรรม (Social-Cultural Factors) และปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) (Wheelen & Hunger, 2002) ประกอบด้วย

2.1 การวิเคราะห์โอกาส เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานในองค์กร เช่น สภาพเศรษฐกิจที่ดี การส่งเสริมจากรัฐบาล

2.2 การวิเคราะห์อุปสรรค เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นข้อจำกัด ก่อให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคในองค์กร เช่น ฤดูกาลที่ไม่เอื้ออำนวย ปัญหาการเมือง

กล่าวโดยสรุป SWOT Analysis เป็นเทคนิคสำคัญที่ใช้ประเมิน ปัจจัยภายใน (จุดแข็ง-จุดอ่อน) และปัจจัยภายนอก (โอกาส-อุปสรรค) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาและวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยสามารถ

นำไปใช้ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนและกำหนดแนวทางพัฒนาศาสตร์ในด้านต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน การเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก และการอนุรักษ์ทรัพยากร ทั้งนี้ การระบุดูแล ช่วยให้ผู้ชมสามารถใช้อุปกรณ์เพื่อพัฒนาต่อยอด การวิเคราะห์จุดอ่อนช่วยให้เห็นข้อจำกัดที่ต้องปรับปรุง การพิจารณาโอกาส ช่วยให้สามารถใช้ปัจจัยภายนอกให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการประเมินอุปสรรค ทำให้สามารถเตรียมแนวทางรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ความหมายของศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ราชินี อธิชัยกุล (2557) ให้ความหมายของศักยภาพด้านการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการพัฒนาการปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นมีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์ (2550) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและการกำหนด ศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ลักษณะเด่นในตัวเอง ความสวยงาม ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยายากศ สภาพภูมิทัศน์ ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต
2. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลามาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย
4. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศระบบนิเวศและสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว
5. ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้าน บริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

กัลยา สว่างคง (2558) กล่าวถึง การเสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนด ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึง
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น
5. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมและความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากคุณค่าทางวัฒนธรรม ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์ รวมถึง ความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ระบบคมนาคม เส้นทางเดินทาง และระยะทางจากตัวเมือง อีกทั้งต้องมี สิ่งอำนวยความสะดวก

สะดวกที่เพียงพอ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และระบบสาธารณูปโภคที่รองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีความสมบูรณ์ ปลอดภัย และเอื้อต่อประสบการณ์การท่องเที่ยว พร้อมทั้งต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่น ปัจจัยสำคัญอีกประการคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ความสำคัญขององค์ประกอบการท่องเที่ยว หมายถึง เป็นสิ่งสำคัญของพื้นที่ ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นเรื่องสำคัญในการพิจารณาเพื่อใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และได้รับผลประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องพิจารณาศักยภาพขององค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ก่อนที่จะทำการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

Dickman (1997) ระบุว่า แหล่งท่องเที่ยวต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญทั้งสิ้น 5 องค์ประกอบ (5A's) ดังนี้คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (attraction) 2) การเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยว (accessibility) 3) การบริการที่พัก (accommodation) 4) กิจกรรมการท่องเที่ยว (activities) และ 5) สิ่งอำนวยความสะดวก (destination amenities) โดยสอดคล้องกับ Buhalis (2000) กล่าวไว้ว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอีกสิ่งหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ความต้องการของนักท่องเที่ยวซึ่งมีความสำคัญในการนำมาวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความสมบูรณ์มากที่สุดและครอบคลุมแนวคิดในการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว 6A's ประกอบด้วย

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ล้วนมีเอกลักษณ์ทางด้านการท่องเที่ยววิถีชีวิต

2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความสะดวกในการเข้าถึง และมีเพียงบางสถานที่ที่ต้องมีการนัดหมายล่วงหน้า เพื่อการเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับการจัดการประชุม นิทรรศการ และการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลได้ อาทิเช่น บริการรับส่ง และบริการที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม กิจกรรมท่องเที่ยว กลุ่มทัวร์ มีอุปกรณ์รักษาความปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน มีเครื่องเสียงสำหรับการจัดกิจกรรม เป็นต้น

4. โปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีการให้บริการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ โดยราคาจะมีความยืดหยุ่นตามกิจกรรมที่ตรงกับวัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว และถ้ามีการเดินทางเป็นหมู่คณะ ควรมีการติดต่อล่วงหน้า เพราะบางกิจกรรมอาจมีการใช้ยานพาหนะในการเดินทางขนส่งนักท่องเที่ยว แบบผสมผสาน เช่น นั่งรถ และต่อเรือ เป็นต้น โดยราคาค่าใช้จ่ายขึ้นอยู่กับขนาด และจำนวนนักท่องเที่ยว มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น การประสานงานกับกลุ่มการท่องเที่ยว โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน

5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มักกำหนดรูปแบบการจัดงานที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และประเพณีดั้งเดิมของไทย รวมถึงวิถีชีวิต อาหารและเครื่องดื่มที่น่าสนใจหรือส่งเสริมบริการให้กับนักท่องเที่ยว และให้ชุมชนท้องถิ่นเข้า

มามีส่วนร่วมในการรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างงานให้คนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการจัดการดูงาน (Site Visit) โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยวในกรณีที่นักท่องเที่ยวสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม มีการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

6. การบริการเสริม (Ancillary Services) ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีบริการมัคคุเทศก์นำเที่ยวและมีบริการโปรแกรมการท่องเที่ยว บริการขนส่งทางน้ำ มีประกันภัยการเดินทาง การท่องเที่ยว และมียานพาหนะท้องถิ่นให้บริการและจากแนวคิดของภุริวัจน์ เดชอุ่ม (2556) ที่เสนอองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไว้ 3 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืน เช่น การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายระหว่างหมู่บ้าน การประเมินผลโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ซึ่งล้วนแสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. ด้านการบริหารจัดการความสัมพันธ์ของชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น การอบรมมัคคุเทศก์ และการใช้ปราชญ์ชุมชนเป็นผู้นำกิจกรรม เพื่อเชื่อมโยงนักท่องเที่ยวเข้ากับความรู้ท้องถิ่น 3. ด้านการพัฒนาความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน โดยเน้นกิจกรรมที่ทำร่วมกันในระดับปัจเจก เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน การเรียนรู้วัฒนธรรม และการผลิตสินค้าชุมชน ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะ “เจ้าของพื้นที่” ที่ไม่ได้เป็นเพียงผู้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการจัดการการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมประเมินผล ชุมชนจึงกลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ช่วยสร้างรายได้ ด้านสังคมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน และด้านวัฒนธรรมที่ช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ผ่านการถ่ายทอดสู่นักท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะนี้ไม่เพียงทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและน่าจดจำ แต่ยังส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มั่นคงและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ โดยครอบคลุมสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง ที่พัก กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการเสริมอื่นๆ จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์จากแนวคิดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดในงานวิจัย ได้ดังนี้ แหล่งท่องเที่ยว (Attractions) ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความหลากหลายของกิจกรรม (Activities) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Local Community Participation) ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถเติบโตและสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยวได้อย่างแท้จริง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคณะ (2563) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและเป็นเจ้าของกิจกรรมโดยมีความโดดเด่นของเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน สอดคล้องกับ ศศิชา หมดมลทิล (2562) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมโดยเป็นการท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนนั้นๆ ด้วย เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็น

อาชีพเสริมที่เข้ามา สนับสนุนอาชีพหลักหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนโดยที่ไม่เป็น การทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือ ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เดิม

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2558) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้านด้วยกัน ได้แก่

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติซึ่งประกอบด้วยสถานที่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์มีวิถี ชีวิตที่ พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมถึงมีวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น

2) ด้านองค์กรชุมชน ประกอบด้วยสถานที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และ ทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย อีกทั้งคนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการ จัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเต็มที่

3) ด้านการจัดการ ประกอบด้วยสถานที่ชุมชนมีกฎ-กติกาในการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถ เชื่อมโยงการ ท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่เป็น ธรรมรวมถึงมี กองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4) ด้านการเรียนรู้โดยที่ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนสามารถสร้างการรับรู้และ ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ รวมถึงการมีระบบจัดการและการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน และมีวิธีการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและ บริหารจัดการ โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิม เป็นจุดเด่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ การท่องเที่ยวลักษณะนี้คำนึงถึง ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพ ของคนในชุมชนให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วิถีชีวิตเดิม โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ระบบองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง การบริหารจัดการที่เป็นธรรม และการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว ซึ่งช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนัสวาส กุลวงศ์ และคณะ (2568) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถี ตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมี ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติมีจุดชมวิวกายกยอ แล่นกน้ำ และแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม ได้แก่ วัดบางเขียด และวัดภูตบรรพต เป็นต้น ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์และส่งเสริมการ ท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนของการเดินทางมายังชุมชนบ้านนาถ่อนสามารถเดินทางได้สะดวก เพราะห่างจากตัวเมือง นครพนมเพียง 40 นาที แต่การเดินทางภายในชุมชนนั้นยังต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะถนนทางเข้าจุด ท่องเที่ยวหลัก ป้ายบอกทาง และจุดจอดรถ

ลดา การประดิษฐ์ และคณะ (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในระดับเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล ได้กล่าวถึง การส่งเสริมการท่องเที่ยวคว รบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาคมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

โดยมุ่งเน้นให้ ผู้ประกอบการ โรงแรม ร้านอาหาร สามารถปรับตัวเข้าสู่การท่องเที่ยวบริบทใหม่ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป โดยเน้นความสะดวกสบายและความรวดเร็ว อาจเป็นความท้าทายต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นความเรียบง่าย ดังนั้น ชุมชนควรปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว

วีรพล น้อยคล้าย และมรุต กลัดเจริญ (2567) ศึกษาแบบแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่อำเภอยะนิงจังหวัดยะลา ซึ่งได้ พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของตำบลบ้านใหม่ คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น งานแกะสลักไม้ ซึ่งเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหมาะสมแก่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น ชุมชนบ้านนาถ่อนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรอินทรีย์และมีแหล่งน้ำสำคัญอย่างลำห้วยบังฮวก จึงสามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาให้เป็นจุดหมายปลายทางที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัดนราธิวาสได้

ดารณี อาจหาญ และคณะ (2565) ศึกษาการยกระดับมาตรฐานปลอดภัยด้านสุขอนามัยการท่องเที่ยวที่พักรีสอร์ทชุมชนยั่งยืนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมตัวแทนโฮมสเตย์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน SHA เพื่อเพิ่มความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงด้านความสะอาดและสุขอนามัย นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวและที่พักชุมชน เพื่อยกระดับมาตรฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ และจุดให้บริการนักท่องเที่ยว

กันตชา ศรีอยุธยา (2564) ที่กล่าวว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว และควรมีการออกแบบกิจกรรมเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบกิจกรรม โดยอาศัยทรัพยากรภายในชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความสนใจของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าประทับใจผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการได้สัมผัสกับอัตลักษณ์ของชุมชนในชุมชน ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยว

นพพล อัครชาติ (2564) ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอสำหรับการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบาย และการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่า อำนาจของท้องถิ่นสามารถส่งเสริม สนับสนุนการจัดการบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ในชุมชนให้มีบริการร่วมกันได้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การขาดช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพทำให้การเข้าถึงนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างจำกัด และอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการขาดบุคลากรรุ่นใหม่ ที่มีความรู้ด้านการบริหารการท่องเที่ยว ส่งผลให้การพัฒนายังขาดความต่อเนื่องและขับเคลื่อนได้ยาก

วิทวัส ขุนหนู และคณะ (2564) ศึกษาการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบ้านแหลมนาว เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวระยะแรมเมืองรอง เน้นการท่องเที่ยว ที่ชื่นชมธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกปัจจัยสำคัญคือ

การพัฒนาด้านเทคโนโลยี การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok และ YouTube เพื่อทำการตลาด และประชาสัมพันธ์ชุมชน จะช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว

ศิวาพร พยัคฆนันท์ และคณะ (2564) ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์และทำการตลาดการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย จะช่วยให้การนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

ศิวาพร พยัคฆนันท์ และคณะ (2564) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ชุมชนควรจัดให้มีบุคลากรให้เพียงพอที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเพิ่มจำนวนผู้นำเที่ยวในชุมชนและฝึกให้ผู้นำเที่ยวชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการถ่ายทอดเรื่องราว ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายในชุมชน ซึ่งครอบคลุมทั้งวัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิม

สโรธร ล้อมกำปัง (2564) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดนครนายก พบว่า การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องสะดวก ป้ายบอกทางต้องชัดเจนและเข้าใจง่าย มีการจัดการสถานที่จอดรถภายในสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการเพิ่มเส้นทางจักรยาน เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ชุมชนบ้านนาถ่อนพัฒนา เนื่องจากช่วยให้การเดินทางภายในชุมชนสะดวกขึ้น ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตและธรรมชาติของชุมชนอย่างใกล้ชิด

การวิจัยแนวทางพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

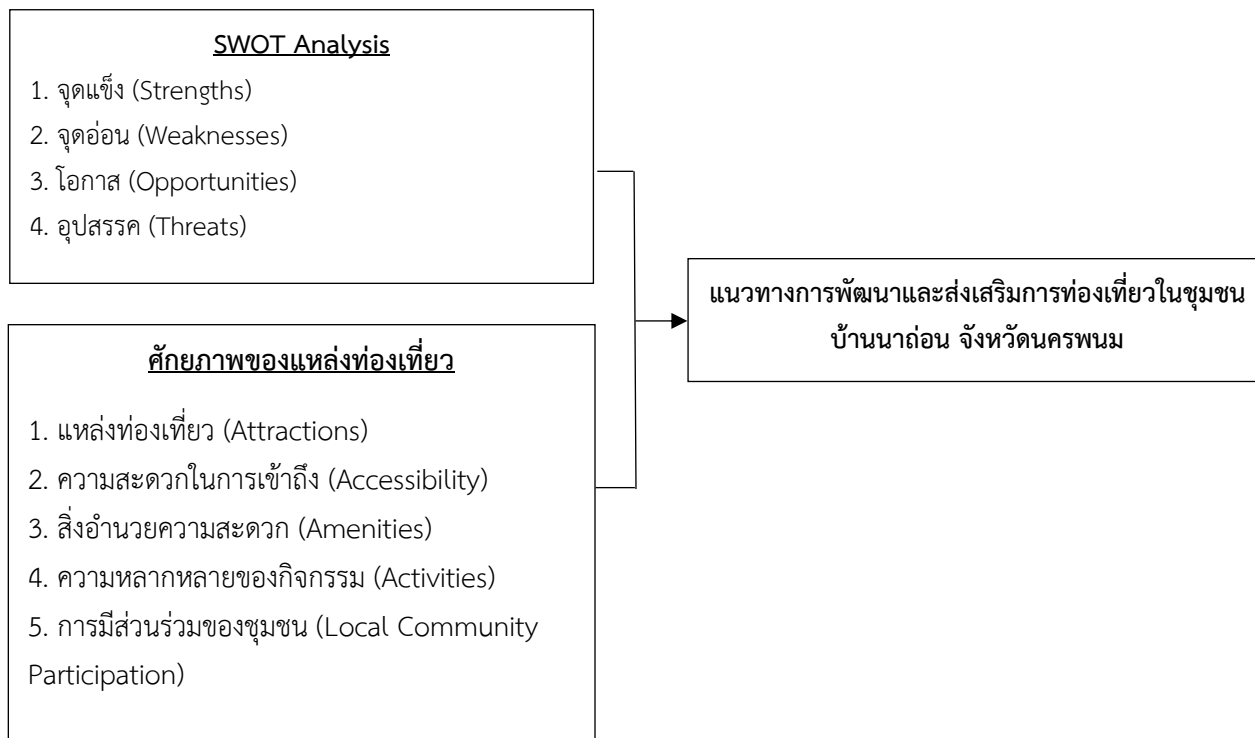
1. การวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์จาก (ทวีป ศิริรัศมี, 2544; Humphrey, 2005) ประกอบด้วย

- 1.1 จุดแข็ง (Strengths)
- 1.2 จุดอ่อน (Weaknesses)
- 1.3 โอกาส (Opportunities)
- 1.4 อุปสรรค (Threats)

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์จากแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพและองค์ประกอบของทรัพยากรการท่องเที่ยว (กัลยา สว่างคง, 2558; Buhalis, 2000; Dickman, 1996; ภูริวัจน์ เดชอุ้น, 2556) ประกอบด้วย

- 2.1 แหล่งท่องเที่ยว (Attractions)
- 2.2 ความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility)
- 2.3 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
- 2.4 ความหลากหลายของกิจกรรม (Activities)
- 2.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน (Local Community Participation)

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภาพที่ 1: กรอบแนวคิดในงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่สามารถให้ข้อมูลกับทางผู้วิจัยได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตามที่ศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ด้านประชากร นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีประสบการณ์เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาถ่อนอย่างน้อย 1 ครั้งภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี เพื่อให้สามารถสะท้อนประสบการณ์ ความพึงพอใจ ปัญหา และข้อเสนอแนะได้อย่างเป็นรูปธรรม

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ โดยมีเกณฑ์การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านนาถ่อน จังหวัดนครพนม หลังจากวิกฤตการณ์ COVID-19 ภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี (2567 - 2568) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกและทำการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

จนข้อมูลอิ่มตัว ตามแนวคิดของ Lincoln and Guba (1985) โดยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม” เป็นการรวบรวม ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีการสร้างเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยออกแบบข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ โดยการนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้หลักการ 5A's ประกอบด้วย 2 ส่วน มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) และการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม จำนวน 15 คน

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง บทความ หนังสือ งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงข่าวสารและเว็บไซต์ต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ทั้ง 15 คน โดยผู้วิจัยตรวจสอบว่าผู้ให้ข้อมูลได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นที่ครบถ้วน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนบ้านนาถ่อน และนำเสนอแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอราทูพนม จังหวัดนครพนม

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)

จุดแข็ง

1. ด้านวัฒนธรรมและประเพณีที่เข้มแข็ง ชุมชนบ้านนาถ่อนมีมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนาน เช่น ประเพณีบุญฮีตสิบสอง รำผีหมอ และประเพณีเลี้ยงปู่ตาแสง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว
2. ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวบ้านมีความชำนาญในงานหัตถกรรม เช่น การทอผ้าลายขิด การตีเหล็ก และการจักสานจากกก ซึ่งเป็นสินค้าที่มีคุณค่าและเป็นที่ต้องการของตลาด
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากพื้นที่ชุมชนบ้านนาถ่อนมีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรอินทรีย์ และมีแหล่งน้ำสำคัญอย่างลำห้วยบังฮวกที่สนับสนุนการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์
4. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย ชุมชนบ้านนาถ่อนมีศักยภาพโดดเด่นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การทอผ้าลายขิด ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไท การตีเหล็กแบบดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถี

ช่างฝีมือแบบโบราณ การทำผลิตภัณฑ์จักสานจากต้นกก ล่องแพทำสปาเกลือลำห้วยบังฮวกซึ่งช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจ วัฒนธรรม ประเพณี และการเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นได้

5. ชุมชนบ้านนาถ่อนได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของจังหวัด นครพนม เนื่องจากมีบ่อเกลือสินเธาว์ และนวดสปาเกลือ

6. การเดินทางเข้าถึงชุมชนบ้านนาถ่อนเดินทางได้สะดวก เนื่องจากอยู่บนถนนสายหลัก

จุดอ่อน

1. ที่พักมีจำนวนน้อยและรองรับนักท่องเที่ยวได้จำกัด ปัจจุบันที่พักในชุมชนส่วนใหญ่เป็นโฮมสเตย์ ซึ่งมีจำนวนจำกัดและรองรับนักท่องเที่ยวได้เพียงกลุ่มเล็กๆ หากมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นหมู่คณะขนาดใหญ่ อาจไม่มีที่พักเพียงพอ ทำให้ต้องเดินทางไปพักในตัวเมืองนครพนมหรือพื้นที่ใกล้เคียง

2. ชุมชนบ้านนาถ่อนยังขาดช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายกว้างขวาง การใช้สื่อออนไลน์ยังมีอยู่จำกัด อีกทั้งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรที่เกี่ยวข้องการตลาด ทำให้ยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภายนอกได้อย่างเต็มที่

3. ขาดบุคลากรและแรงงานรุ่นใหม่มาสืบทอดการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากคนรุ่นใหม่ในชุมชน มักย้ายถิ่นฐานไปทำงานในเมือง ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว

4. การดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววัฒนธรรมนาถ่อน ทำให้ยังไม่ได้เกิดความร่วมมือองค์กรของคนในชุมชนอย่างแท้จริง

5. ขาดงบประมาณในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ที่พัก ห้องน้ำ ร้านอาหาร ศูนย์บริการและจุดรับรองนักท่องเที่ยว เป็นต้น

โอกาส

1. นโยบายภาครัฐสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองอย่างต่อเนื่อง

2. แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชุมชนที่เติบโตขึ้น นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ และอยากสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ชุมชนบ้านนาถ่อนมีโอกาสดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ

3. การเติบโตของแพลตฟอร์มออนไลน์ช่วยเพิ่มการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว เนื่องจากปัจจุบันการใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มการท่องเที่ยว เช่น Facebook, TikTok, YouTube ช่วยให้ชุมชนบ้านนาถ่อนสามารถประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวได้กว้างขึ้น

4. แนวโน้มการเปิดตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ชุมชนบ้านนาถ่อนสามารถดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงศาสนาที่เดินทางมาไหว้พระธาตุพนม และเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมชุมชน ดังนั้น หากชุมชนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว ก็สามารถดึงดูดกลุ่มที่สนใจเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนเข้ามาท่องเที่ยวได้

5. ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน การส่งเสริมความร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยว มหาวิทยาลัย หรือภาคเอกชน สามารถช่วยชุมชน พัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสทางการตลาดใหม่ๆ

อุปสรรค (Threats)

1. การแข่งขันจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่ได้รับความนิยมสูงกว่า โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในตัวเมืองนครพนม เช่น พระธาตุพนม ถนนคนเดินริมโขง และแลนด์มาร์คพญาศรีสัตตนาคราช เป็นจุดหมายปลายทางหลัก

ของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวอาจใช้เวลาเที่ยวในตัวเมืองและสถานที่สำคัญอื่นๆ มากกว่าเดินทางไปยังชุมชนบ้านนาถ่อน

2. การพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐมากเกินไป แม้จะมีโครงการสนับสนุนจากภาครัฐ หรือโครงการพัฒนาชุมชน แต่การขาดการบริหารจัดการที่ยั่งยืนจากคนในชุมชนเอง อาจทำให้โครงการเหล่านี้ ไม่มีความต่อเนื่อง เมื่อสิ้นสุดงบประมาณสนับสนุน

3. ผลกระทบจากฤดูกาลและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เช่น ฤดูฝนและช่วงน้ำหลากอาจทำให้การเดินทางเข้า-ออกชุมชนลำบากขึ้น และกิจกรรมกลางแจ้งบางส่วนอาจได้รับผลกระทบ

4. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป เนื่องจากปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความต้องการ ประสบการณ์เดินทางท่องเที่ยวที่สะดวกสบายและรวดเร็วขึ้น ซึ่งอาจขัดกับรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นความเรียบง่ายและการใช้เวลาร่วมกับชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพ ชุมชนบ้านนาถ่อน จังหวัดนครพนม

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนมนั้น ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนบ้านนาถ่อน ซึ่งสามารถสรุปเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนบ้านนาถ่อนมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่งที่สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของชนเผ่าไทกวน เช่น ศาลปู่ตาแสง วัดศรีมงคล การตีเหล็กโบราณ ชมสปาเกลือสินเธาว์ การทอผ้าลายซิดและเครื่องจักสานจากกก การนวดสปาสมุนไพรท่ามกลางธรรมชาติริมลำห้วยบังฮวก และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่โดดเด่นของชุมชน และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว กล่าวว่า “ชุมชนชาวไทกวนในอดีตสืบทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่มีความเฉพาะตัว โดยมีงานตีเหล็กและการทอผ้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนความชำนาญและมรดกจากบรรพบุรุษ อีกทั้งชุมชนยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ล่องแพ นวดสปาสมุนไพร ท่ามกลางธรรมชาติลำน้ำบังฮวก ซึ่งถือเป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มีแห่งเดียวของจังหวัดนครพนม”

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางมายังชุมชนบ้านนาถ่อนถือว่าเดินทางได้สะดวก เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่บนถนนสายหลัก อยู่ห่างจากตัวเมืองนครพนมเพียง 40 นาที สามารถเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว หรือรถโดยสารประจำทาง นอกจากนี้ยังสามารถเดินทางโดยเครื่องบินมายังสนามบินนครพนมแล้วต่อรถเข้าสู่ชุมชนได้ อย่างไรก็ตาม ถนนภายในชุมชนยังต้องได้รับการปรับปรุงให้สะดวกขึ้น โดยเฉพาะเส้นทางเข้าสู่จุดท่องเที่ยว เช่น บ่อเกลือสินเธาว์ สวนเกษตรอินทรีย์ วัดศรีมงคล และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ภายในชุมชน อีกทั้งป้ายบอกทางยังมีไม่เพียงพอ ขาดจุดจอดรถและเส้นทางจักรยานที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว กล่าวว่า “ชุมชนบ้านนาถ่อนสามารถเข้าถึงได้สะดวก โดยตั้งอยู่ใกล้ถนนสายหลักและอยู่ห่างไม่ไกลจากตัวเมือง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางได้ทั้งรถยนต์ รถโดยสาร หรือเครื่องบิน และสิ่งที่ชุมชนควรปรับปรุงคือ ทางเข้าสู่จุดท่องเที่ยวสำคัญ อีกทั้งยังขาดป้ายบอกทาง จุดจอดรถ และเส้นทางจักรยานที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคต”

3. สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร และที่พัก ยังมีไม่เพียงพอ ซึ่งที่พักในชุมชนบ้านนาถ่อน จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่เป็นโฮมสเตย์ที่ให้ผู้สัมผัสวัฒนธรรมชนเผ่าไทกวน และมีโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐาน

ของกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด 8 หลัง ในปี พ.ศ.2562 อย่างไรก็ตามสิ่งที่ชุมชนยังต้องการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการเพิ่มจุดให้บริการนักท่องเที่ยว ร้านอาหารที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น และห้องน้ำสาธารณะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหลัก

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว กล่าวว่า “ชุมชนบ้านนาถ่อนควรมีการพัฒนาห้องน้ำ ร้านอาหาร และที่พักเพิ่มมากขึ้น เน้นให้มีมาตรฐาน ความสะอาดและความปลอดภัย อีกทั้งอยากให้เพิ่มตารางเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางภายในชุมชนได้สะดวกขึ้น”

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนบ้านนาถ่อนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น เป็นไกด์ท้องถิ่น ถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การทอผ้า จักสาน และการทำอาหารท้องถิ่น พร้อมทั้งต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความเป็นกันเองและบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ และคนรุ่นใหม่ยังมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมค่อนข้างน้อย เนื่องจากแนวโน้มการย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองและขาดแรงจูงใจในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น หากไม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง อาจทำให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อยๆ สูญหายไปในอนาคต

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว “ชุมชนบ้านนาถ่อนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเป็นไกด์ท้องถิ่น การทอผ้า จักสาน และการทำอาหารพื้นถิ่น เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่ผู้มาเยือน อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังขาดระบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน และเยาวชนมีส่วนร่วมน้อย ซึ่งอาจส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเสี่ยงต่อการสูญหายในอนาคต”

5. ความหลากหลายของกิจกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนมีความหลากหลายและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนเผ่าไททกวน เช่น การเรียนรู้การตีเหล็กแบบโบราณและสมัยใหม่ การทำเกลือสปา การทำเครื่องจักสาน การทอผ้า การทำอาหารพื้นบ้าน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การเรียนรู้การปลูกข้าว หรือการทำเกษตรอินทรีย์ ส่วนกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ได้แก่ การตีเหล็ก การทำเกลือสปา การล่องแพ การทำอาหารพื้นถิ่น นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอให้เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้าน เพื่อให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนอย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยว “กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาถ่อนมีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไททกวน เช่น การตีเหล็ก ทอผ้า ทำเกลือสปา และการทำอาหารพื้นบ้าน โดยกิจกรรมที่ได้รับคามนิยม ได้แก่ การตีเหล็ก การล่องแพ และการทำเกลือสปา ทั้งนี้ ชุมชนควรเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ควบคู่กับการใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้าน เพื่อสัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนอย่างใกล้ชิด”

อภิปรายผลและสรุป

การวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พบประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ชุมชนบ้านนาถ่อนมีจุดแข็งด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น เช่น ประเพณีบุญฮีตสิบสอง รำผีหมอ และการเลี้ยงปู่แสง รวมถึงงานหัตถกรรม การทอผ้าลายขิด การตีเหล็ก และการจักสานจากกก ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรพล น้อยคล้าย และมรุต กลัดเจริญ (2567) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาตำบลบ้านใหม่อำเภอยะนิงจังหวัดยะลา ซึ่งได้ พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของตำบลบ้านใหม่ คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น งานแกะสลักไม้ ซึ่งเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเหมาะสมแก่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นชุมชนบ้านนาถ่อนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรอินทรีย์และมีแหล่งน้ำสำคัญอย่างลำห้วยบังฮวก จึงสามารถส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาให้เป็นจุดหมายปลายทางที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของจังหวัดนครพนมได้

แม้ว่าชุมชนบ้านนาถ่อนจะมีจุดแข็งหลายด้าน แต่ก็มีข้อจำกัดที่เป็นปัญหาต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเรื่องที่พักที่มีจำนวนน้อย ซึ่งส่งผลให้การรองรับนักท่องเที่ยวที่มาเป็นกลุ่มใหญ่ทำได้ไม่เต็มที่ หากต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนอาจต้องหาทางเพิ่มที่พักแบบโฮมสเตย์หรือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพล อัครชาติ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอสำหรับการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายและการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่า อำนาจของท้องถิ่นสามารถส่งเสริมสนับสนุนการจัดบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ในชุมชนให้มีบริการร่วมกันได้ เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การขาดช่องทางประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพทำให้การเข้าถึงนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างจำกัด และอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ การขาดบุคลากรรุ่นใหม่ ที่มีความรู้ด้านการบริหารการท่องเที่ยว ส่งผลให้การพัฒนายังขาดความต่อเนื่องและขับเคลื่อนได้ยาก

ชุมชนบ้านนาถ่อนมีโอกาสมากขึ้นจากนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเมืองรอง ซึ่งช่วยเพิ่มงบประมาณและการสนับสนุนด้านต่างๆ ทั้งการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ แนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสุขภาพที่เพิ่มขึ้น เปิดโอกาสให้ชุมชนนำทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น สปาเกลือ บ่อเกลือสินเธาว์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวิฑูรย์ ชุนหนู และคณะ (2564) เรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบ้านแหลมนาว เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวกระแสมือเมืองรอง เน้นการท่องเที่ยวที่ชื่นชมธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น อีกปัจจัยสำคัญคือ การพัฒนาด้านเทคโนโลยี การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok และ YouTube เพื่อทำการตลาดและประชาสัมพันธ์ชุมชน จะช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงของนักท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวพร พยัคฆนันท์ และคณะ (2564) ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์และทำการตลาดการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย จะช่วยให้การนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

ในส่วนของผู้ประกอบการชุมชนบ้านนาถ่อนอาจไม่ใช่จุดหมายหลักของนักท่องเที่ยว จึงส่งผลให้จำเป็นต้องพัฒนาแพ็คเกจการท่องเที่ยว ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้อยู่ในชุมชนได้นานขึ้น อีกปัญหาหนึ่งในชุมชนคือการพึ่งพางบประมาณจากภาครัฐมากเกินไป ซึ่งหากไม่มีแผนบริหารจัดการที่ยั่งยืน อาจทำให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง ดังนั้น ชุมชนจึงควรมองหาแนวทางสร้างรายได้และการท่องเที่ยวที่มั่นคง เช่น การร่วมมือกับภาคเอกชน บริษัทนำเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลดา การประดิษฐ์ และคณะ (2567) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล ได้กล่าวถึง การส่งเสริมการท่องเที่ยวควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และสมาคมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นให้ ผู้ประกอบการ โรงแรม ร้านอาหาร สามารถปรับตัวเข้าสู่การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไป โดยเน้นความสะดวกสบายและความรวดเร็ว อาจเป็นความท้าทายต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เน้นความเรียบง่าย ดังนั้น ชุมชนควรปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบ้านนาถ่อน อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

ชุมชนบ้านนาถ่อนโดดเด่นด้วยวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทกวน มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ศาลปู่ตา แสง การตีเหล็กโบราณ สปาเกลือสินเธาว์ ทอผ้าลายซิด จักสานจากกก นวดสปาสมุนไพรริมลำห้วยบังฮวก และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของมนัส สวาสกุลวงศ์ และคณะ (2568) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางธรรมชาติมีจุดชมวิวกว้างไกล แล่นกน้ำ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดบางเขียด และวัดภูตบรรพต เป็นต้น ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญที่สะท้อนอัตลักษณ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนของการเดินทางมายังชุมชนบ้านนาถ่อนสามารถเดินทางได้สะดวก เพราะห่างจากตัวเมืองนครพนมเพียง 40 นาที แต่การเดินทางภายในชุมชนนั้นยังต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะถนนทางเข้าจุดท่องเที่ยวหลัก ป้ายบอกทาง และจุดจอดรถ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สโรธร ล้อมกำแพง (2564) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดนครนายก พบว่า การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องสะดวก ป้ายบอกทางต้องชัดเจนและเข้าใจง่าย มีการจัดการสถานที่จอดรถภายในสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการเพิ่มเส้นทางจักรยาน เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ชุมชนบ้านนาถ่อนพัฒนา เนื่องจากช่วยให้การเดินทางภายในชุมชนสะดวกขึ้น ทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตและธรรมชาติของชุมชนอย่างใกล้ชิด

ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และห้องน้ำยังมีไม่เพียงพอ ซึ่งต้องมีการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาที่พักให้มีมาตรฐานด้านความสะอาดและความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารณี อาจหาญ และคณะ (2565) ศึกษาการยกระดับมาตรฐานปลอดภัยด้านสุขอนามัยการท่องเที่ยวที่พักรวมชุมชนวัฒนธรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมตัวแทนโฮมสเตย์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน SHA เพื่อเพิ่มความตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับปรุงด้านความสะอาดและสุขอนามัย นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่

เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวและที่พักชุมชน เพื่อยกระดับมาตรฐานให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ และจุดให้บริการนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การมีรถรางจะช่วยให้การเดินทางภายในชุมชนสะดวกและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชาวบ้านในชุมชนบ้านนาถ่อนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเป็นไกด์ท้องถิ่นและการถ่ายทอดภูมิปัญญา สอดคล้องกับการศึกษาของ อัญชลี ศรีเกตุ และปิยะนุช เงินคล้าย (2564) ซึ่งเสนอแนวทางให้มีไกด์ในชุมชนเป็นผู้แนะนำการท่องเที่ยวในชุมชน ถือเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวาพร พยัคฆนันท์ และคณะ (2564) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ชุมชนควรจัดให้มีบุคลากรให้เพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเพิ่มจำนวนผู้นำเที่ยวในชุมชนและฝึกให้ผู้นำเที่ยวชุมชน มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการถ่ายทอดเรื่องราว ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายในชุมชน ซึ่งครอบคลุมทั้งวัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิม

สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในชุมชนบ้านนาถ่อน ได้แก่ การตีเหล็กโบราณ การทำสปาเกลือ การล่องแพ และการทำอาหารพื้นถิ่น อย่างไรก็ตาม ชุมชนควรมีการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของกันตชา ศรีอยู่ย (2564) ที่กล่าวว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว และควรมีการออกแบบกิจกรรมเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบกิจกรรม โดยอาศัยทรัพยากรภายในชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความสนใจของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าประทับใจผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรม และการได้สัมผัสกับอัตลักษณ์ไม่ตรีของคนในชุมชน ซึ่งทำให้การท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าสำหรับนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครพนม สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครพนม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานจังหวัดนครพนม องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครพนม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาถ่อน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ สามารถนำแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปประยุกต์ใช้ในการประชาสัมพันธ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของบ้านนาถ่อนให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติ อีกทั้งควรมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกภายในพื้นที่ชุมชนเพิ่มเติม เช่น ศูนย์บริการข้อมูลนักท่องเที่ยว จุดพักผ่อนหรือรับรองนักท่องเที่ยว เส้นทางจักรยาน และสถานที่ปฐมพยาบาล เพื่อยกระดับความพร้อมของพื้นที่ให้รองรับนักท่องเที่ยวจากหลากหลายภูมิภาคได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย นอกจากนี้ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล เช่น Facebook และ TikTok เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ให้รู้จักชุมชนบ้านนาถ่อนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรควบคู่ไปกับการจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยว การบริการต้อนรับ และแนวทางการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวจำนวน 15 คน ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มหรือช่วงวัยที่มีพฤติกรรมและความคาดหวังที่หลากหลาย นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลภายในระยะเวลาที่จำกัดและภายใต้บริบทเฉพาะของชุมชนบ้านนาถ่อนในช่วงเวลาหนึ่ง อาจส่งผลให้ข้อมูลที่ได้อาจไม่สามารถสะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงหรือแนวโน้มของนักท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งข้อจำกัดด้านทรัพยากร เช่น งบประมาณ และการเข้าถึงแหล่งข้อมูลบางส่วน อาจส่งผลให้ไม่สามารถวิเคราะห์ประเด็นบางเรื่องได้อย่างละเอียด ซึ่งส่งผลต่อการนำมาพัฒนาแนวทางการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของเยาวชนในชุมชนบ้านนาถ่อน จังหวัดนครพนม เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม แนวทางการสร้างแรงจูงใจ และกลไกการพัฒนาทักษะที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในอนาคต
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อดิจิทัลในการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การใช้แพลตฟอร์ม Facebook, TikTok และ YouTube เพื่อประเมินศักยภาพของชุมชนในการสื่อสารการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเสนอแนวทางพัฒนาเนื้อหาและกลยุทธ์การสื่อสารที่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กันตชา ศรีอยู่ย. (2564). การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปวัดวิสัยบ้านต้นโพธิ์ จังหวัดปทุมธานี เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัลยา สว่างคง. (2558). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวประเพณีน้ำตกในจังหวัดสระบุรี. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 18(2558), 10-25. <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/view/7020>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563, สิงหาคม 3). ททท.ชวนคนไทยเที่ยวอีสาน ชูอัตลักษณ์ของดีของเด่นในโครงการ 'เล่าเรื่องภูมิใจ ชุมชนไทย ชุมชนเท'. แนวหน้า. <https://www.naewna.com/likesara/509410>
- ชมพู โกติรัมย์ และสุปัญญา จันทรเพ็ญศรี. (2022). ศึกษาชุมชนท่องเที่ยวโดยฐานทางวัฒนธรรม : ชุมชนเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(1), 141-153. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/252864>

- ดารณี อาจหาญ, เกิดศิริ เจริญวิศาล และมนัสสินี บุญมีศรีสง่า. (2565). การยกระดับมาตรฐานปลอดภัยด้าน
สุขอนามัยการท่องเที่ยวที่พักรวมชนวัฒนธรรมยั่งยืนหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด-19
ในประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 22(1), 186-204.
<https://doi.org/10.14456/lartstu.2022.9>
- ทวีป ศิริรัศมี. (2544). *การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นพพล อัคราด. (2564). ข้อเสนอสำหรับการพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายและการจัดการ
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 47(2),
85–100. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/view/251256>
- แนวหน้า. (2566, ตุลาคม 5). *นครพนมเปิดทริป 'ต้องเที่ยว Unseen' ชมวิถี 9 ชุมชน ลดก๊าซเรือนกระจก*.
แนวหน้า. <https://www.naewna.com/likesara/761131>
- บุญยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล, ขวสิทธิ์ ณ ถลาง, ชมพูนุช จิตติถาวร และสหพันธ์ ตั้งเบญจสิริกุล. (2563). แนวทางการ
พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*,
10(3), 22-33. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/244095>
- พจนา สวนศรี, และสมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สถาบันการท่องเที่ยวโดย
ชุมชน.
- ภูริวัจน์ เดชอ้อม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศ
ไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 33(2), 331-366.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/15130>
- มนัสสวาส กลุวงศ์, นุชนัตร กาศสมุทร และจิตาพร เรืองเรืองกุลฤทธิ. (2568). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบาง
เจียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 8(1). 31-45.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/276863>
- ราณี อธิชัยกุล. (2557). *การจัดการท่องเที่ยวเฉพาะทาง: แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตามความสนใจพิเศษและ
การท่องเที่ยวเฉพาะทาง*. โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ลดดา การประดิษฐ์, พิมพ์ลิขิต แก้วหานาม และอารียา ป้องศิริ. (2567). กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมในระดับเมืองรอง เพื่อรองรับนโยบายการท่องเที่ยวยุคดิจิทัล. *มนุษยสังคมสาร (มสส.)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 22(2), 81–94.
<https://doi.org/10.14456/jhusoc.2024.17>
- วิทวัส ขุนหนู, สุภาวดี พรหมบุตร และบุญยวีร์ หนูประกอบ. (2564). การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบ้านแหลมนาว
เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 13(1), 33-57.
<https://e-journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/1151>
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. (2550). *เอกสารการสอนชุดวิชาทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย สาขาวิชาวิทยาการจัดการ:
ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- วีรพล น้อยคล้าย และมรุต กลัดเจริญ. (2567). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 23–36. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-arua/article/view/270944>
- ศศิชา หมดมลทิล. (2562, ตุลาคม). *ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสู่ความยั่งยืน*. หน่วยวิเคราะห์เศรษฐกิจฐานราก ส่วนเศรษฐกิจฐานราก ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. https://www.gsb.or.th/gsbresearch/wp-content/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf
- ศิวาพร พยัคฆนันท์, อัครเดช สุพรรณฝ่าย, พรธณินการ์ กงจักร, พุฒิพงษ์ รับจันทร์, อาภาพร บุญประสพ และรุจิเรศ รุ่งสว่าง. (2564). การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนผ้าไหมทอมือ ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารธรรมศาสตร์*, 40(2), 130-156. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tujo/article/view/271862>
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2558). *สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สืบค้น มกราคม 5, 2567, จาก http://www.cbt-i.or.th/?ge=show_pages&gen_lang=20112012094103#.XAd_-GgzY2w
- โสโรธร ล้อมกำปัง. (2564). แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดนครนายก. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.ธัญบุรี*, 2(1), 83-94. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JLA/article/view/1489>
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2568). *แผนพัฒนาจังหวัดนครพนม พ.ศ. 2566–2570 ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. http://www2.nakhonphanom.go.th/files/com_news_struct/2024-01_088b7d6d9be4d20.pdf
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. (ม.ป.ป.). *ชนเผ่าไทกวน*. สืบค้น มกราคม 15, 2568, จาก <http://www2.nakhonphanom.go.th/charm/detail/42>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561, มีนาคม 8). *แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561-2565*. https://secretary.mots.go.th/news_view.php?nid=1481
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565, ตุลาคม 21). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (ม.ป.ป.). *การท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด*. TAT REVIEW MAGAZINE. สืบค้น มกราคม 4, 2568, จาก <https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>
- อัญชลี ศรีเกตุ และปิยะนุช เงินคล้าย. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภาคตะวันออกของประเทศไทย. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(1), 250-262. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/WTURJ/article/view/254584>
- Ahebwa, W. M., & van der Duim, V. R. (2013). Conservation, livelihoods and tourism: A case study of the Buhoma-Mukono Community-based Tourism Project in Uganda. *Journal of Park and Recreation Administration*, 31(3), 96-114. <http://js.sagamorepub.com/jpra/article/view/4112>

Buhalis, D. (2000). Marketing the Competitive Destination of the Future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(99\)00095-3](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(99)00095-3)

Dickman, S. (1997). *Tourism: An Introductory Text* (3rd ed.). Holder Education.

Humphrey, A. S. (2005, December). *SWOT Analysis for Management Consulting*. SRI Alumni Newsletter, SRI International. <https://alumni.sri.com/newsletters/2005/AlumNews-Dec-2005.pdf>

Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE.

Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2002). *Essentials of strategic management* (3rd ed.). Prentice Hall.